

Psikiyatrik Tedavide Kullanılan Antidepresan Türleri: SSRI, NSRI ve Diğerleri

Yusuf Özdemir

Giriş

Antidepresan ilaçlar, depresyon, anksiyete bozuklukları, obsesif kompulsif bozukluk (OKB) ve diğer birçok psikiyatrik rahatsızlığın tedavisinde kullanılan ilaçlardır. Beyindeki nörotransmitterlerin dengesini değiştirerek ruh hali, enerji düzeyi ve bilişsel işlevler üzerinde etki gösterirler.

Antidepresanlar etki mekanizmalarına göre farklı gruplara ayrılır. En yaygın kullanılanları **Seçici Serotonin Geri Alım İnhibitörleri (SSRI)** ve **Noradrenalin-Serotonin Geri Alım İnhibitörleri (NSRI)** olsa da, **Trisiklik Antidepresanlar (TCA)**, **Monoamin Oksidaz İnhibitörleri (MAOI)**, **Atipik Antidepresanlar** ve **Serotonin Modülatörleri** gibi birçok farklı sınıf da bulunmaktadır.

Bu makalede, antidepresanların sınıflandırılması, etki mekanizmaları, kullanım alanları ve yan etkileri detaylı olarak ele alınacaktır.

Seçici Serotonin Geri Alım İnhibitörleri (SSRI)

Seçici Serotonin Geri Alım İnhibitörleri (SSRI), serotonin adlı nörotransmitterin sinaptik boşlukta daha uzun süre kalmasını sağlayarak depresif semptomları hafifletir. **Serotonin, ruh hali, uyku, iştah ve duygusal düzenleme ile ilgili kritik bir rol oynar.**

SSRI Örnekleri ve Kullanım Alanları

SSRI'ler, depresyon, anksiyete bozuklukları ve obsesif kompulsif bozukluk gibi rahatsızlıklarda yaygın olarak reçete edilir.

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Fluoksetin (Prozac)	Depresyon, OKB, yeme bozuklukları
Sertralin (Zoloft)	Anksiyete bozuklukları, panik atak, TSSB
Paroksetin (Paxil)	Sosyal anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu
Essitalopram (Lexapro)	Genel anksiyete bozukluğu, depresyon
Sitalopram (Celexa)	Hafif-orta şiddette depresyon

SSRİ Yan Etkileri

- Mide bulantısı
- Baş ağrısı
- Cinsel işlev bozuklukları
- Uykusuzluk veya aşırı uyku hali
- Baş dönmesi

Noradrenalin-Serotonin Geri Alım İnhibitörleri (NSRİ)

NSRİ'ler, hem serotonin hem de noradrenalin seviyelerini artırarak çalışan bir antidepresan grubudur. Noradrenalin, dikkat, motivasyon ve enerji düzeyleri ile ilişkilidir.

NSRİ Örnekleri ve Kullanım Alanları

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Venlafaksin (Effexor)	Depresyon, anksiyete bozuklukları
Duloksetin (Cymbalta)	Depresyon, fibromiyalji, nöropatik ağrı
Milnasipran (Savella)	Fibromiyalji, depresyon
Desvenlafaksin (Pristiq)	Majör depresyon

NSRİ Yan Etkileri

- Yüksek tansiyon
- Terleme
- Mide rahatsızlıkları
- Baş ağrısı
- Uykusuzluk

Trisiklik Antidepresanlar (TCA)

Trisiklik antidepresanlar, eski nesil antidepresanlar olup hem serotonin hem de noradrenalin seviyelerini artırır. Ancak ciddi yan etkileri nedeniyle genellikle ikinci basamak tedavi olarak kullanılırlar.

TCA Örnekleri ve Kullanım Alanları

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Amitriptilin	Kronik ağrı, depresyon, migren profilaksisi
Nortriptilin	Depresyon, nöropatik ağrı
Imipramin	Yatak ıslatma, depresyon
Clomipramin	Obsesif kompulsif bozukluk (OKB)

TCA Yan Etkileri

- Ağız kuruluğu
- Kabızlık
- Tansiyon düşüklüğü
- Kilo artışı
- Kalp ritim bozuklukları

Monoamin Oksidaz İnhibitörleri (MAOI)

MAOI'ler, monoamin oksidaz enzimini inhibe ederek serotonin, dopamin ve noradrenalin seviyelerini artıran güçlü antidepresanlardır. Ancak ciddi diyet kısıtlamaları ve yan etkileri nedeniyle nadiren kullanılırlar.

MAOI Örnekleri ve Kullanım Alanları

- Fenelzin:** Tedaviye dirençli depresyon
- Tranylsipromin:** Majör depresyon
- Selegilin:** Parkinson hastalığında dopaminerjik destek

MAOI Yan Etkileri

- Yüksek tansiyon (belirli yiyeceklerle etkileşime girerse)
- Baş dönmesi
- Aşırı uyku hali

Atipik Antidepresanlar

Atipik antidepresanlar, diğer sınıflara tam olarak uymayan ancak depresyon tedavisinde etkili olan ilaçlardır.

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Bupropion (Wellbutrin)	Sigara bırakma, depresyon
Mirtazapin (Remeron)	Uykusuzluk, iştahsızlık, depresyon
Trazodon	Uyku bozuklukları, depresyon

Serotonin Modülatörleri

Serotonin reseptörlerine etki ederek antidepresan etki gösteren ilaçlardır.

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Vortioxetine (Brintellix)	Majör depresyon
Trazodon	Uyku bozukluğu, depresyon

Dopamin-Noradrenalin Geri Alım İnhibitörleri (DNRI)

Dopamin ve noradrenalin seviyesini artırarak çalışan antidepresanlardır.

İlaç Adı	Kullanım Alanı
Bupropion (Wellbutrin)	Depresyon, DEHB, sigara bırakma

Sonuç

Antidepresanlar, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı hastalıklarının tedavisinde hayati rol oynayan ilaçlardır. SSRI ve NSRI en sık kullanılan gruplardır, ancak TCA, MAOI ve atipik antidepresanlar gibi diğer seçenekler de belirli hastalarda etkili olabilir.

Kaynakça

1. Stahl, S. M. (2013). *Stahl's Essential Psychopharmacology: Neuroscientific Basis and Practical Applications*. Cambridge University Press.
2. American Psychiatric Association. (2010). *Practice Guideline for the Treatment of Patients with Major Depressive Disorder*.
3. Preskorn, S. H. (2018). *Clinical Pharmacology of Antidepressant Drugs*. Springer.
4. Blier, P. (2001). "Dual-action antidepressants: mechanisms of action and clinical use." *Journal of Affective Disorders*, 62(1-2), 117-135.
5. Cipriani, A., et al. (2018). "Comparative efficacy and acceptability of 21 antidepressant drugs." *The Lancet*, 391(10128), 1357-1366.